

però amb comentari «l'amor es pot dir qu'és universal y etèrn», MGadea, *T. del Xè III*, 6; endevinal·la menorquina: «al qui no té amor, l'hi fa venir, / i al qui la té, l'hi fa reverdir» = «lo llessamí», Camps i Merc., *Folkl. Men. I*, 273. En el Continent la pronúncia popular és *amór*, amb *-r* sensible; a Mallorca predomina *amó* tret de l'expressió «per l'amor de Déu» on sol pron. la *-r* (cf. *amór*, als Llombards, *AORBB VII*, 17). —⁴ Fabra ho va escriure així, tot junt, com una preposició, en la *Gramàtica* de 1918. Després s'ha omès. Jo votaria perquè es restablís, almenys com a alternativa, aquesta grafia. Notem que *mor* no és res, 'mor és lleig i per amor de en rigor vol dir una altra cosa. —⁵ En la primera edició del *Romillo*. és la tornada que Milà donava en la versió bàsica; no en l'ed. de 1882, però en aquesta ho posa en la 218.4B i a d'altres. La cançó següent potser és del Penedès, perquè la recollí el seu germà Pau. —⁶ Amb vocalisme inicial alterat, popular, en una cançó que sembla del S. XVI almenys, potser en part del XV: «quant més valdria soleta seguí / que d'un pastó ser la *inamorada*, / quant més valdria soleta dormí / que un pastoret s'enamori de mi»; *Romillo*, 542, ja en l'ed. de 1853, núm. 56; la *g* > la *ç* però s'en-; propagant-se després per obra de l'analogia: «Ya se n' *inamorave* d'un fadrí aragonès», 548. —⁷ Narcís Oller va usar *amoriscar-se*. Potser d'un *+amorisque-tes* és reducció *morisque-tes* en un conte d'Oller (sembla ser també Narcís) que segons el context deu significar 'coqueteries' i no pas 'burles' o 'enganys' com diu *AlcM*. —⁸ Així recordo haver-ho llegit en una antiga edició; Milà i R., o el seu editor *imprimeixen respira* en les *Obr. Compl.* de Milà, vi, 187.

Amàrac, V. marduix

AMARANT, pres del ll. *amarantus* i aquest del gr. ἀμάραντος id., pròpiament 'immarcescible', derivat privatiu de μαρτύει 'es marceix'. □ 1.ª doc.: 1695, Lacav. en la forma afrancesada *amaranta* (imitada del fr. *amarante*), que és també la que recullen Belv. i Lab. 1839.

DERIV.: *Amarantàcies*; *amarantita*.

AMARAR, 'aigualir el vi o un altre líquid', 'remullar una cosa fins que el líquid la penetri': la forma antiga *AMERAR* degué ser la primitiva, i encara que l'origen no és ben cert, és versemblant que provingui d'un verb **EMERARE*, derivat del ll. MERUS 'pur', amb el sentit de 'fer que el vi deixi de ser pur'; avui es diu encara *amerar* en els dialectes occidentals i valencians (que no confonen amb a la e abans de l'accent). □ 1.^a doc.: *amerar* ja apareix sovint a la fi del S. XIII, en R. Llull.

P. ex.: «embriagava's l'amich de vi, qui membrava, entenia e amava l'amat; aquél vi *amerava* l'amat ab sos plors e ab les làgremes de son amich», *Blanquer-*

na, *NCL III*, 95.13 (cf. en l'ed. d'*Amic e Amat*, *NCL XIV*, 104.14); la mateixa grafia amb *e* trobem encara en el *Libre de Contemplació* —«la aigua pren la color del vi *amerat*», 311.12— i en un altre passatge de *Blanquerna*: «De totes coses de menjar fon Blanquerna acostumat --- de menjar, per tal que natura no se habituàs en ell a una vianda més que a altra; e fon-li vedat lo vi fort e lo massa *amerat*, e forts salses, qui destrueixen la calor natural». El trobem també, ben concebut i ben escrit, en Eiximenis: «les infantes --- deven ésser nodrides en beure poch, e aquell poch sia vi bé *amerat*», *Llibre de les Dones*, cap. 16, ms. A, f. 20v1; «que begats de l'aigua --- o del beure'n, vin agre bé *amerat*» en el *Terç del Crestià* (*NCL VI*, 55).

Avui el mot segueix ben viu en la seva forma antiga, amb *e*, en tots els parlars occidentals i valencians: *amerà* a Benasc (Ferraz, 21): «echar agua o aguar una cosa --- añadir agua al vino, o a un puchero que, puesto a la lumbre, necesite de ella: —*amera* la olla»; a Tortosa, en el sentit propi (*Moreira, Folkl. Tortosí*, 570), i en el figurat: «la ploma del mestre, *amerada* de patriotisme», Vergés i Paulí (*Espurnes de la Llar*, v, 131). Ga. Girona defineix *amerar*: «empapar, mullar una cosa en aigua o altre líquid», com a usual en el Maestrat, Plana i Horta de València, i dona els exemples *amerar calç*, *amerar olles noves*, *amerar-se de suor*, *de pluja*; i així l'usava en *Seidia*: «la sangosa marca intensa / que'ls *amera* la camisa i saragüells» (204), amb la *é* accentuada. En la zona central de València ja Sanelo recollia «*amerar la calç*: macerare calcem» (II, 2v), Lamarca, «*amerar*: recalcar» (o sigui 'penetrar poco a poco un líquido por los poros de un cuerpo, dejándolo húmedo o mojado'), i Giner i March ens té confirmat que no hi ha altra forma que *amerar* en valencià (el mateix el 1934, en «El Camí», del 14 d'abril, que en el Dicc. de Rimes de Ferrer i Pastor, i en notes de 1955); de Monòver Canyís ens reporta la dita «val més cofí *amerat*, que nou, fiat» (cofí ja envellit pels regalims de moltes collites d'olives, *Canyissaes*, 95).

Jo mateix ho vaig apuntar així, oït de viva veu, a moltes enquestes valencianes: «la pedra de calç es posa en un calziner (rodona de pedres a la intempèrie) perquè s'*amère* amb la pluja» a Bel; *l'ameradó(r)* a Castell de Cabres i a Canet lo Roig, nom de sengles fonts, on devien *amerar* cànem o espart, *elz ameradó*s a Vinaròs; a la Serra d'Espadà, el Toll de l'Espart, m'expliquen a Aín que es diu perquè hi anaven a *amerá* l'espart; i en el Mígjorn també *ameraven* l'espart els d'Alfàs i de la Vila Joiosa (aquests darrers, en els *Ameradors del Moixó*).

És clar que en els parlars orientals la *e* pretònica sona *ə* i per tant no hi ha distinció fònica. Això fa que avui s'escrigui *amarar cànem* (*CostCatManc. II*, s. v.; Hegener, *Die Katalanische Terminologie der Hanfskultur*, 27-30); en el Conflent, a Llar em parlen de la *kálz amərádə* o «grassa», oposada a la calç seca o viva; a Campos de Mallorca, de *amərà* llenya; i a Eivissa, PzCabrero com a equivalent de «embeber, empapar» escriu *amarar*. I no ens hem de meravellar,